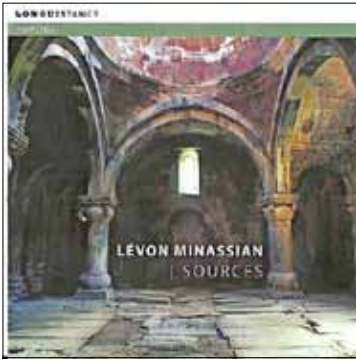

CD WERELDMUZIEK

Klankbuis
Levon Minassian

De ziel van het Armeense volk, boordevol eeuwig lijden, kun je niet beter peilen dan door te luisteren naar zijn oeroude muziek, en dan nog liefst uitgevoerd op of begeleid door de doedoek. Dat instrument, een soort schalmei of primitieve hobo die in het hele Midden-Oosten wordt bespeeld en die de Turkse overheersing ook in de Balkanmuziek invoerde, werd reed een half millennium vóór onze tijdrekening bespeeld. Al die tijd werd het nauwelijks gewijzigd, wellicht vanwege zijn perfecte weemoedige klankrijkdom.

Een reusachtige reikwijdte heeft de ronde klankbuis van de dubbelrietige doedoek echter niet, een octaaf en een tert. Toch kun je er een typische trillende sound mee produceren, met behoorlijk lage noten. Inzake toon heeft de doedoek meer weg van de klarinet dan van de scherpe hobo, alsof het abrikozenhout waaruit het instrument wordt gedraaid zijn zoetheid deelt met de milde klank die het voortbrengt.

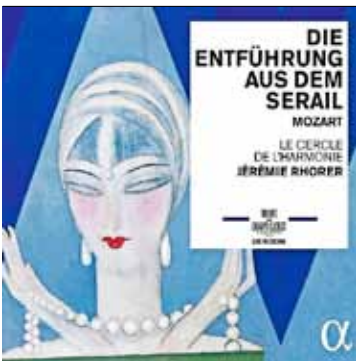
Levon Minassian, een Armeense Marseilles, is vandaag de grote pleitbezorger van het doe-

doekspel in de Armeense diaspora. In 1985 wordt hij voor het eerst gevraagd om filmmuziek uit te voeren. Dat doet hij blijkbaar met succes, want de volgende jaren duikt de doedoek op in nog meer films. Enkele jaren later ontmoet Minassian rockster Peter Gabriel met wie hij samenwerkt voor diens album *Us*.

Minassians jongste cd bevat de melodische rijkdom die je van de eerste maten af van de sokken blaast. Een aantal nummers op deze cd blijken traditionals, maar het verschil met recenter gecomponeerde werken is veel eerder relatief, wellicht omdat de klank van de doedoek, al dan niet solo, het bindende element is. Ieder lied heeft zijn eigen vreemdende schoonheid, maar beslist het deels gezongen *Es kicher kamin* (De wind vannacht), een compositie van Minassians leermeester Djivan Gasparian, raakt de luisteraar diep. Spijtig dat het label de tekst van dat lied niet heeft laten afdrucken, want zonder blijft de luisteraar in het ongewisse over wat nu eigenlijk de avondwind te vertellen heeft. Misschien is dat echter net een van de charmes van deze muziek? (JC)

Levon Minassian, *Sources*, door Lévon Minassian en groep, harmonia mundi in de reeks Longdistance, Armenia, 0830116, HM87, 24 euro.

CD KLASSIEK

Laagste toon
Wolfgang A. Mozart

In Wolfgang Amadeus Mozarts Logen was de opera *Die Entführung aus dem Serail* uit 1782 een van zijn grote successen. Vandaag is het werk in populariteit voorbijgestoken door alle latere opera's van de componist, maar toen verdiende hij er een bedrag mee gelijk aan drie keer zijn jaarloon in dienst van de keurvorst in Salzburg. De *Entführung* was een bestelling van keizer-koster Jozef II. Legendarisch zijn de woorden van de keizer na afloop van de première: „Te veel noten.” Het Weense publiek daarentegen was laaiend enthousiast over het talent van de amper 25-jarige.

Jérémie Rhorer, puik vertolker van Mozarts werk, oogstte veel

succes met een uitvoering van de opera tijdens het festival van Aix-en-Provence in 2015. Dit is een liveopname, waarbij je goed hoort hoe Mozart telkens kleine miniatuurjes maakt van de aria's. Het werk bevat de laagste toon die Mozart schreef voor een zangstem. Het personage Osmin moet een onwaarschijnlijk lage D zingen, zowat het laagste wat een menselijke stem aankan. Mozart deed dat niet om de vertolkers te treiteren, maar om zijn sterzangers te laten schitteren met vocale acrobatie. De aria componeerde hij speciaal voor de in zijn tijd beroemde bas Joseph Fischer. (EDS)

Wolfgang Amadeus Mozart, *Die Entführung aus dem Serail*, door Le cercle de l'harmonie onder leiding van Jérémie Rhorer, 2 cd's, Alpha 242, 30 euro.

BOEK WERELD

Midden-Oosten
Chams Eddine Zaougui

De boekhandels volgen de actualiteit en blijkbaar is er een markt voor boeken die de turbulente geschiedenis van het Midden-Oosten willen verklaren.

Chams Eddine Zaougui is een Belgische arabist met Tunesische wortels die geregeld onderbouwde opiniestukken publiceert in de Belgische en de

buitenlandse pers. In *Dictators* zet hij de geschiedenis uiteen van de dictators in de Arabische wereld. In de marge besteedt hij ook aandacht aan het feit dat de Arabische staten voortvloeien uit de Sykes-Picotovereenkomst uit 1916, waarbij Engeland en Frankrijk de staten in het Midden-Oosten als het ware schiepen uit het niets. Er is echter meer. Corruptie en machtsmisbruik behoren tot de grondslag van de samenlevingen die vandaag in chaos zijn ondergedompeld. In die context konden islamisten zich profileren als een waardig alternatief.

Voor velen in het Westen lijkt het alsof figuren zoals Kadhafi of Assad, weliswaar met harde hand en met schending van de mensenrechten, de heksenketel onder controle hielden. Net dat wil de auteur ontcrachten. De democratisering in het Midden-Oosten ontspoorde omdat de dictatoriale leiders jarenlang de staten gijzelden.

De meeste Arabieren kenden nooit iets anders dan dictatuur en autocratisch bestuur. Zaougui is somber over de toekomst. „Het zal nog lang duren, misschien wel decennia, voor de Arabische wereld een weg vindt uit het labirynth van problemen waarin ze constant vastloopt.”

Volgens hem is de echte uitdaging vandaag om te weerstaan aan de populaire overtuiging dat 'zachte' dictators de problemen in de regio kunnen oplossen. De actualiteit belooft echter weinig goeds. (EDS)

Chams Eddine Zaougui, *Dictators. Een Arabische geschiedenis*, 19,95 euro, Polis, Antwerpen, 2016, 349 blz., ISBN 978 94 6310 094 6.

BOEK KERK

Kinderbrieven
Antonio Spadaro

Uitgeverij Averbode brengt een Nederlandstalige editie op de markt van het wereldwijd geprezen boek met kinderbrieven aan paus Franciscus. Eigenlijk is dit een jezuïetenproject. Medebroeders van Jorge Bergoglio verzamelden in de hele wereld brieven van kinderen aan

de paus. Pater Antonio Spadaro, hoofdredacteur van het jezuïentijdschrift *La Civiltà Cattolica*, selecteerde uit meer dan 250 brieven dertig kindervragen en legde ze tijdens een lang gesprek voor aan de paus.

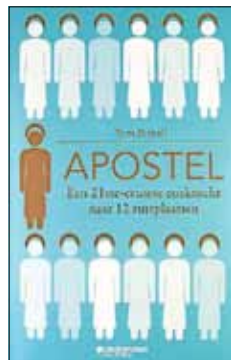
Paus Franciscus' affectie voor kinderen is bekend. „Ik wilde dat alle kinderen die schreven hier op bezoek waren”, zei hij aan pater Spadaro. In het boek beantwoordt hij open en eerlijk alle vragen, in de allereenvoudigste taal. Een van de meest beklijvende vragen komt ongetwijfeld van de tienjarige Mohammed uit Syrië. De islamitische jongen wil van de kerkleider weten of de wereld weer wordt zoals voorheen.

De antwoorden van de paus zijn eenvoudig en toch diepzinnig. Bijgevolg krijgt de lezer een scherp beeld van de spiritualiteit.

Ryan uit Canada vroeg wat God zoal deed alvorens Hij de wereld schiep. „Vóór God de wereld schiep, had Hij lief. Want God is liefde”, luidt het antwoord. Een knappe tekening van negenjarige Judith Brabant uit Gent siert de cover. (EDS)

Lieve paus Franciscus. De paus antwoordt op vragen van kinderen uit alle werelddelen, Uitgeverij Altiora, Averbode, 2016, 72 blz., 14,90 euro, ISBN 978 90 3170 959 5.

BOEK GELOOF

Naar de Twaalf
Tom Bissell

Het blijft een vreemde vaststelling: schrijvers en academici, die reeds in hun jeugdjaren braken met het christelijke geloof, in hun volwassen leven opmerkelijk veel aandacht besteden aan dat geloof, aan de bronnen ervan en aan de geloofscultuur.

De Amerikaanse ex-katholiek Tom Bissell schreef een klepper van meer dan vierhonderd bladzijden over de twaalf apostelen. Het is een vlot geschreven reisverhaal, want Bissell reist van Santiago de Compostela naar het westen van India, naar alle plek-

ken waar volgens de overlevering de apostelen begraven liggen en vereerd worden. Tegelijk is het een Bijbelhistorisch boek, waarbij de auteur zich ingraaft in de teksten en probeert die historisch-kritisch en godsdiensthistorisch te begrijpen.

Wie ook maar een beetje getrouwd is met de Schrift, weet dat de twaalf apostelen wel meedoen in de evangelies, maar in het boek Handelingen, op de achtergrond verzeilen ten gunste van Paulus. We weten ook niet wie precies de twaalf waren, want in de Schrift staan meer dan twaalf namen. Een klassieke vraag voor Bijbelvorsers is bijvoorbeeld of de apostel Bartholomeüs (letterlijk zoon van Talmai) eigenlijk niet Nathanaël is, een van de eerste door Jezus geroepen in het evangelie volgens Johannes.

Uit de bibliografie blijkt dat de auteur haast uitsluitend de recente Angelsaksische literatuur over het Nieuwe Testament verwerkte en nauwelijks of geen Duitse of Franse exegeten. Ondertoon is dat het christendom in zijn oorsprong erg Joods is – wat eigenlijk geen nieuws is – en dat de apostelen nooit uit het Jodendom traden. Vele legendes

over de twaalf dateren van lang na hun dood.

Bissell deconstrueert. Er blijft dan vooral het verhaal en de kunst van het vertellen over. Neem nu wat de auteur doet met de broodvermenigvuldiging. Volgens hem bracht een jongen ooit wat brood en geroekte vis naar de kleine schare leerlingen van Jezus en ging dat detail een eigen leven leiden.

Brengt dit boek je geloof in gevaar? Wellicht niet. Volgens de in 1964 uitgevaardigde instructie van de katholieke Kerk over de Bijbel hoeven we niet te denken dat alles in de evangelies ook letterlijk zo is gebeurd. Dat verfrist en biedt troost. (EDS)

Tom Bissell, *Apostel. Een 21ste-eeuwse zoektocht naar 12 rustplaatsen*, Davidsfonds/WPG, Antwerpen, 2016, 438 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 5908 753 8.